

E. SZKOŁA PRAWA NIEMIECKIEGO

AGNIESZKA MALICKA

Uniwersytet Wrocławski

NIEMIECKO-POLSKA SZKOŁA PRAWA (WROCŁAW–BERLIN)

Niemiecko-Polska Szkoła Prawa jest wspólnym przedsięwzięciem Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie oraz Niemiecko-Polskiego Stowarzyszenia Prawników (DPJV e.V.) z siedzibą w Berlinie. W ramach projektu w roku akademickim 2002/03 na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego rozpoczęły się zajęcia Szkoły Prawa Niemieckiego, a rok później swoją działalność rozpoczęła Szkoła Prawa Polskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie.

Idea utworzenia Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa pojawiła się w związku z coraz lepiej rozwijającą się współpracą gospodarczą i polityczną pomiędzy Polską i Niemcami, której skutkiem była także coraz bardziej dynamiczna współpraca polskich i niemieckich prawników. W prowadzonych w związku z perspektywą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej negocjacjach o charakterze politycznym wielokrotnie zwracano uwagę na konieczność wymiany doświadczeń i informacji dotyczących obrotu prawnego, w tym także konieczność przygotowania zawodowego polskich i niemieckich prawników na intensywną współpracę związaną z członkostwem Polski w strukturach Unii Europejskiej. Wspólny rynek pracy, wymiana gospodarcza i handlowa, współpraca organów wymiaru sprawiedliwości oraz współpraca naukowa nie są możliwe bez znajomości porządku prawnego sąsiedniego państwa. Świadomość aktualnych potrzeb oraz oczekiwań i nadziei młodych prawników z Polski i Niemiec związanych z rozszerzeniem Unii Europejskiej była podstawą podjętych wspólnych działań mających na celu przygotowanie efektywnej współpracy zawodowej prawników. Głównymi inicjatorami pomysłu utworzenia wspólnej szkoły prawa, oprócz ówczesnych dziekanów

partnerskich wydziałów prawa — prof. dr. hab. Zdzisława Kegla oraz prof. dr. Hansa-Petera Schwintowskiego — byli dr Annette Bußmann, konsul Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu¹, oraz dr Peter Diedrich, przewodniczący zarządu Niemiecko-Polskiego Stowarzyszenia Prawników w Berlinie.

18 czerwca 2002 roku we Wrocławiu odbyły się V polsko-niemieckie konsultacje międzyrządowe², w których uczestniczyli premier rządu RP Leszek Miller oraz kanclerz RFN Gerhard Schröder, a także inni członkowie rządów obu krajów. Jednym z głównych tematów poruszanych przez przedstawicieli rządów Polski i Niemiec, obok ogólnych kwestii dotyczących wzajemnych polsko-niemieckich stosunków i stanu zaawansowania negocjacji związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej³, była bilateralna współpraca polsko-niemiecka w zakresie kształcenia i przygotowania młodzieży do zmian politycznych, systemowych i prawnych wynikających z członkostwa Polski w UE.

Odbywające się we Wrocławiu bilateralne konsultacje międzyrządowe stały się doskonałą okazją do uroczystego podpisania umowy o utworzeniu Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa. Przy podpisaniu umowy obecni byli także przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec oraz Ministerstwa Sprawiedliwości RP⁴.

¹ Dr Annette Bußmann w latach 2001–2004 oraz 2008–2011 pełniła funkcję kierownika referatu kultury i prasy oraz referatu prawnego Konsulatu Generalnego Niemiec we Wrocławiu. Inicjatywa utworzenia Szkoły Prawa Niemieckiego we Wrocławiu oraz Szkoły Prawa Polskiego na Uniwersytecie Humboldtów została uznana przez Senat Uniwersytetu Wrocławskiego za szczególną zasługę dla rozwoju Uniwersytetu Wrocławskiego. 1.10.2004 roku dr A. Bußmann uhonorowana została Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego. Zob. Akademisches Kaleidoskop, Juli-Oktober 2004, s. 8 i n. 24.06.2011 roku dr Annette Bußmann m.in. za inicjatywę Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa i pozytywny wpływ na polsko-niemiecką współpracę prawników uhonorowana została Nagrodą Miasta Wrocławia (Protokół nr XI/11 z uroczystej sesji Rady Miejskiej Wrocławia z 24 czerwca 2011 roku, www.bip.um.wroc.pl/attachments/download/10052). Nagrodę dla zmarłej 14.03.2011 A. Bußmann odebrali jej rodzice.

² Polsko-Niemieckie Konsultacje Międzyrządowe to najwyższa instytucjonalna forma dialogu przedstawicieli rządu polskiego i niemieckiego. Odbywają się co roku na przemian w Polsce i w Niemczech. Uczestniczą w nich oprócz szefów rządów także przedstawiciele poszczególnych resortów. W trakcie konsultacji poruszane są aktualne tematy związane z bilateralną współpracą polsko-niemiecką, ale także ważne sprawy dotyczące wielostronnej współpracy w ramach Unii Europejskiej oraz współpracy międzynarodowej Polski i Niemiec. Coroczne konsultacje zaproponowane zostały w 1997 roku przez ówczesnego kanclerza RFN Helmuta Kohla.

³ Informacje dotyczące tematyki konsultacji międzyrządowych dostępne są m.in. na stronie <http://www.deutsche-aussenpolitik.de/daparchive/dateien/2002/06232.html>.

⁴ Umowę podpisali 18 czerwca 2002 roku dziekan WPAiE UW, prof. dr hab. Zdzisław Kegel, dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów prof. dr Hans-Peter Schwintowski oraz przewodniczący zarządu DPJV dr Peter Diedrich. Zob. także informacje dotyczące podpisania umowy w: Przegląd Uniwersytecki 2002, nr 7, s. 11 i n. Obecnie podstawą współpracy między wydziałami prawa w Berlinie i we Wrocławiu oraz działalności Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa jest umowa z 19.06.2009 roku, w której uwzględniona została m.in. możliwość podjęcia studiów prawa niemieckiego także przez osoby niebędące studentami WPAiE UW. Podstawą funkcjonowania Szkoły Prawa Niemieckiego w strukturze Uniwersytetu Wrocławskiego jest natomiast Zarządzenie Nr 80/2010

Studia w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa mają charakter studiów uzupełniających wobec regularnych studiów prawniczych, stąd świadomie podjęto decyzję, że zajęcia zarówno na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii we Wrocławiu, jak i Wydziale Prawa w Berlinie prowadzone będą w systemie weekendowym lub innym czasie wolnym od zajęć w ramach studiów regularnych. Program zajęć realizowanych przez studentów we Wrocławiu i w Berlinie wpisuje się w ogólną ideę internacjonalizacji kształcenia i umiędzynaradawiania uniwersytetów. Dla studentów polskich możliwość studiowania prawa niemieckiego nauczanego przez niemieckich wykładowców miała, przede wszystkim na początku istnienia wspólnej szkoły prawa, szczególne znaczenie — przed przystąpieniem Polski do UE mieli oni możliwość poznania prawa, w tym prawa europejskiego, z perspektywy Niemiec — państwa założycielskiego Wspólnot oraz Unii Europejskiej.

Studiowanie obcego prawa na macierzystym uniwersytecie spotkało się z bardzo dobrym przyjęciem ze strony studentów. Dzięki takiemu rozwiązaniu mogą bez przeszkód kontynuować regularne studia prawa zgodnie z przewidzianym programem, a w czasie wolnym od zajęć podjąć naukę prawa obcego, bez konieczności wyjazdu za granicę i przerywania studiów w kraju. Ma to istotne znaczenie w przypadku kształcenia prawników, ponieważ przewidziany w programie zasadniczych studiów materiał jest przedmiotem egzaminów na aplikację w Polsce oraz egzaminu państwowego w Niemczech, stąd dla studentów ważne jest uczestnictwo i zdanie egzaminów z kierunkowych przedmiotów na uczelni macierzystej. Szkoła Prawa Polskiego w Berlinie jest jedyną szkołą prawa polskiego, która swój program nauczania realizuje na uniwersytecie partnerskim w wymiarze czterech semestrów zajęć prowadzonych w czasie trwania semestru⁵. Zainteresowanie prawem państwa sąsiedniego w czasie studiów uzupełniających często skutkuje decyzją studentów o skorzystaniu z oferty stypendialnej w ramach programu Erasmus (obecnie Erasmus+) lub o podjęciu studiów uzupełniających na jednym z niemieckich uniwersytetów oferujących studia typu LLM dla studentów zagranicznych. Kilku absolwentów szkoły skorzystało z takiej możliwości oferowanej na partnerskim Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie, a także na innych niemieckich uniwersytetach.

Zajęcia z zakresu prawa niemieckiego prowadzone są we Wrocławiu przez wykładowców Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie oraz niemieckich adwokatów współpracujących z tym wydziałem. Warunkiem podjęcia studiów prawa niemieckiego na Uniwersytecie Wrocławskim jest bardzo dobra znajomość języka niemieckiego. Zajęcia prowadzone są w języku niemieckim, także korzystanie z zalecanej literatury uzupełniającej, przygotowywanych przez

Rrektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 14 października 2010 roku w sprawie utworzenia Szkoły Prawa Niemieckiego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, www.bip.biuletyn.info.pl/php/pobierz.php3?bip=bip_uniwr&id_dzi=15&id_zal=3973&id_dok=3777.

⁵ Inne polskie wydziały prawa oferujące studentom niemieckim studia uzupełniające prawa polskiego organizują najczęściej tzw. letnie szkoły prawa polskiego.

prowadzących materiałów dydaktycznych oraz aktów prawnych wymaga od studentów znajomości języka niemieckiego. Ponadto studenci na koniec każdego semestru składają egzamin pisemny i ustny obejmujący materiał danego bloku tematycznego. Studenci Szkoły Prawa Niemieckiego mają możliwość doskonalenia znajomości języka niemieckiego, w szczególności w zakresie fachowej terminologii prawniczej niezbędnej do właściwego zrozumienia przekazywanych na zajęciach treści oraz zdania egzaminu. W ramach programu Szkoły Prawa Niemieckiego studentom oferowany jest kurs prawniczego języka niemieckiego. Kandydaci zgłaszający się do Szkoły Prawa Niemieckiego zwykle mają bardzo dobre przygotowanie językowe. Wielu studentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii doskonale włada językiem niemieckim. Są to przede wszystkim absolwenci bilingualnych szkół licealnych z Wrocławia oraz innych miast, szczególnie Dolnego i Górnego Śląska, gdzie naukę języka niemieckiego uwzględniają szkolne programy nauczania. Znaczna liczba kandydatów do Szkoły Prawa Niemieckiego to studenci, którzy ukończyli kurs prawniczego języka niemieckiego oferowany na Wydziale przez Pracownię Nauczania Prawa w Językach Obcych⁶ lub studenci uczestniczący w spotkaniach Studenckiego Koła Naukowego Prawa Państw Niemieckojęzycznych, w ramach których mieli wielokrotnie okazję wysłuchać wykładów z zakresu prawa niemieckiego wygłaszanych przez gośczących na Wydziale profesorów niemieckich uniwersytetów oraz niemieckich prawników praktyków.

Rekrutacja do Szkoły Prawa Niemieckiego odbywa się co roku. Jednocześnie w czterosemestralnym studium prawa niemieckiego uczestniczą dwa roczniki studentów. Na początku działalności studentami Szkoły Prawa Niemieckiego mogli zostać wyłącznie studenci Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego — wszystkich kierunków i wszystkich trybów studiów oraz doktoranci. Duże zainteresowanie osób, które ukończyły już studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim oraz innych uniwersytetach lub studiujących na innych kierunkach i innych wydziałach przyczyniło się do rozszerzenia oferty. Od 2009 r. w Szkole Prawa Niemieckiego studia podejmować mogą także inne osoby. Najczęściej są to prawnicy, którzy prowadzą obsługę niemieckich klientów lub współpracują z niemieckimi kancelariami oraz germaniści pracujący jako tłumacze i tłumacze przysięgli. Dla osób nieposiadających statusu studenta WPAiE UWr studia w Szkole Prawa Niemieckiego są odpłatne. Co roku przyjmowanych jest 25–30 studentów.

⁶ Pracownia Nauczania Prawa w Językach Obcych oferuje studentom prawa intensywne kursy języka obcego dla prawników. Są to trwające 3 semestry kursy języka angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego i rosyjskiego, obejmujące łącznie 180 godzin zajęć. Kursy językowe stanowią dla studentów doskonałe przygotowanie zarówno do podjęcia nauki w jednej z działających na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii szkół prawa obcego, jak i do studiów zagranicznych w ramach programu Erasmus+.

Osoby, które będąc studentami WPAiE UWr, ukończyły Szkołę Prawa Niemieckiego mogą skorzystać z możliwości przewidzianej w regulaminie studiów i zaliczyć na podstawie zdobytego certyfikatu prawa niemieckiego przedmiot do wyboru wynikający z programu studiów. Ponadto informacja o ukończeniu Szkoły Prawa Niemieckiego umieszczana jest w suplemencie do dyplomu ukończenia studiów.

W Berlinie zajęcia z zakresu prawa polskiego prowadzą pracownicy naukowcy Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy doskonale znają język niemiecki. Ponieważ studenci w Berlinie nie zawsze w wystarczającym stopniu opanowali język polski, zajęcia prowadzone są w języku niemieckim. Prowadzenie zajęć z prawa polskiego w języku niemieckim uregulowane zostało już w umowie tworzącej Niemiecko-Polską Szkołę Prawa. Wówczas studenci Szkoły Prawa Polskiego równoległe do studiów uzupełniających prawa uczyli się języka polskiego w Berlinie oraz na intensywnych kursach języka polskiego organizowanych we Wrocławiu w trakcie ferii semestralnych. W ostatnich latach w Berlinie wzrasta jednak liczba studentów zgłaszających się do Szkoły Prawa Polskiego, którzy znają język polski w stopniu umożliwiającym im podjęcie nauki polskiego prawa. Często są to osoby pochodzące z mieszanych polsko-niemieckich rodzin, w których pielęgnowana była także nauka i znajomość języka polskiego. Takie osoby często starają się połączyć studia prawa niemieckiego z nauką prawa polskiego, ponieważ w przyszłości planują pracę także w Polsce lub współpracę zawodową z polskimi prawnikami. Tym samym realizowany jest jeden z celów, jaki przyświecał idei wspólnej szkoły prawa, mianowicie zawodo-
wa współpraca prawników z Polski i Niemiec.

Jeżeli poziom znajomości języka polskiego w danej grupie jest wystarczający, wykłady odbywają się w języku polskim lub w obu językach: polskim i niemieckim, np. niektórym studentom łatwiej brać udział w dyskusji, używając języka niemieckiego. W takich przypadkach wykładowcy przygotowują materiały dydaktyczne oraz informacje o treści niezbędnych aktów prawnych dodatkowo w języku niemieckim. Podobnie jak we Wrocławiu studenci w Berlinie także na koniec każdego bloku wykładów zdają egzamin pisemny i ustny — język egzaminu każdorazowo wykładowcy ustalają, uwzględniając stopień zaawansowania znajomości języka polskiego w grupie.

Rekrutacja w Berlinie odbywa się według nieco innych zasad niż we Wrocławiu. Od początku działalności Szkoły Prawa Polskiego na studia uzupełniające przyjmowani byli zarówno studenci Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie, jak i studenci wydziałów prawa Wolnego Uniwersytetu w Berlinie (Freie Universität) oraz Uniwersytetu w Poczdamie. Ponadto o przyjęcie do Szkoły Prawa Polskiego mogły i nadal mogą ubiegać się aplikanci oraz zainteresowani prawnicy pracujący już zawodowo. W ciągu ponad 10 lat funkcjonowania Szkoły Prawa Polskiego w Berlinie faktycznie jej studentami byli przedstawiciele tych wszystkich grup. Biegła znajomość języka polskiego nie jest koniecznym warunkiem przyjęcia

do Szkoły Prawa Polskiego. Dla jej studentów przygotowana została w porozumieniu z Wydziałem Prawa Uniwersytetu Humboldtów oferta kursów języka polskiego prowadzonych przez kolegium językowe w Berlinie. Ponadto studenci mogą ubiegać się o stypendium DAAD na kursy języka polskiego organizowane dla obcokrajowców w Polsce. W związku z przejęciem spraw organizacyjnych związanych z działalnością Szkoły Prawa Polskiego przez Biuro Projektów Zagranicznych Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów od trzech lat w Berlinie obowiązują zmienione zasady rekrutacji. Rekrutacja nie odbywa się już co roku i tym samym nie ma, podobnie jak we Wrocławiu, dwóch równoległych studiujących roczników. Zasadnicza rekrutacja odbywa się na semestr zimowy danego roku akademickiego. Zainteresowane prawem polskim osoby mogą także ubiegać się o przyjęcie do Szkoły Prawa Polskiego z początkiem każdego semestru. W grupie studentów Szkoły Prawa Polskiego są zatem zarówno osoby dopiero rozpoczynające naukę prawa polskiego, jak i osoby, które zdały już kilka egzaminów. Zasady uczestnictwa w Szkole Prawa Polskiego w Berlinie przewidują także możliwość uczestniczenia tylko w zajęciach z wybranych bloków tematycznych. Wówczas studenci uzyskują zaliczenie wymagane w przebiegu zasadniczych studiów prawniczych — zaliczenie modułu BZQ II (berufsfeldbezogene Berufsqualifikationen), obejmującego wprowadzenie do wybranego prawa obcego oraz znajomość prawniczego języka — w przypadku Szkoły Prawa Polskiego — prawa i języka polskiego. Natomiast osoby, które pomyślnie zrealizują cały czterosemestralny program Szkoły Prawa Polskiego, otrzymują certyfikat prawa polskiego.

Nauka w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa, a więc w Szkole Prawa Niemieckiego we Wrocławiu i w Szkole Prawa Polskiego w Berlinie trwa cztery semestry i obejmuje cztery podstawowe bloki tematyczne: niemieckie/polskie prawo publiczne, niemieckie/polskie prawo cywilne, niemieckie/polskie prawo gospodarcze i prawo pracy oraz niemieckie/polskie prawo handlowe i prawo spółek. Celem zajęć jest nie tylko zapoznanie studentów z obowiązującym w państwie sąsiednim systemem prawa, lecz także wskazanie zarówno na podobieństwa, jak i różnice w obydwu systemach prawnych. Aby można było zrealizować element prawnoporównawczy, zajęcia prowadzone są w formie wykładów połączonych jednocześnie z aktywnym udziałem studentów w dyskusjach o poszczególnych rozwiązaniach przyjętych przez polskiego i niemieckiego ustawodawcę. Ta forma zajęć wymaga podstawowej wiedzy z zakresu prawa krajowego, dlatego na studia w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa przyjmowani są przede wszystkim studenci, którzy ukończyli co najmniej II rok studiów.

Program zajęć z zakresu prawa publicznego obejmuje zagadnienia ustrojowe oraz podstawy systemu prawa obowiązującego w państwie sąsiednim, funkcjonowanie organów władzy państwowej oraz systemu sądownictwa, gwarancje i realizację podstawowych praw i wolności jednostki. Ponadto przedmiotem zajęć w ramach bloku prawa publicznego jest także system prawa administracyjnego oraz sądownictwa administracyjnego. Omawiane są także zasady obowią-

zywania prawa Unii Europejskiej w wewnętrznym systemie prawa polskiego i niemieckiego. W bloku prawa cywilnego studenci zapoznają się z podstawowymi instytucjami niemieckiego i polskiego prawa cywilnego. Po wykładach wprowadzających do ogólnych zasad prawa cywilnego studenci zajmują się prawem rzeczowym i prawem zobowiązań, szczególna uwaga poświęcana jest prawu umów, w tym także prawu umów w obrocie gospodarczym. Kolejny blok to zajęcia z zakresu prawa pracy i prawa gospodarczego. W przypadku prawa pracy podkreślane są różnice w zakresie regulacji prawnych będących podstawą stosunku pracy w Polsce i w Niemczech. Ponadto oprócz indywidualnego prawa pracy, obejmującego zasady zawierania i rozwiązywanie umów o pracę, kwestie związane z czasem pracy, prawami i obowiązkami pracowników i pracodawców, omawiane są zagadnienia zbiorowego prawa pracy, w szczególności znaczenie zbiorowych układów pracy. Prawo gospodarcze to przede wszystkim zagadnienia związane z funkcją, zadaniami i kompetencjami organów państwa w gospodarce. Ponadto przedmiotem wykładów są zasady podejmowania działalności gospodarczej przez podmioty gospodarcze krajowe i zagraniczne, koncesjonowanie działalności gospodarczej oraz formy nadzoru państwa nad przedsiębiorcami, a także komercjalizacja i prywatyzacja. W ramach zajęć omawiane są także bardzo wyspecjalizowane dziedziny prawa gospodarczego, jak prawo konkurencji, prawo patentowe czy prawo własności intelektualnej. Ostatni blok tematyczny obejmuje zagadnienia prawa handlowego i prawa spółek. Po omówieniu ogólnych zasad prawa handlowego, prowadzenia rejestrów handlowych, zasad reprezentacji i dokonywania czynności handlowych studenci zapoznają się z podstawowymi formami spółek funkcjonujących w polskim i niemieckim obrocie prawnym. Szczególną uwagę zwraca się na różnice dotyczące zakładania i funkcjonowania poszczególnych rodzajów spółek w Polsce i w Niemczech. Ponadto omawiane jest także międzynarodowe prawo spółek oraz prawo upadłościowe.

Program studiów w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa uwzględnia zatem podstawową i niezbędną wiedzę z tych dziedzin prawa, które powinien doskonale znać prawnik obsługujący podmioty gospodarcze, także te uczestniczące w obrocie międzynarodowym i transgranicznym. Zajęcia prowadzone w ramach Szkoły to łącznie ok. 200 godzin wykładów prawa obcego, podzielone na cztery omówione powyżej bloki tematyczne, realizowane w trakcie 6–7 zjazdów po ok. 8 godzin zajęć. Ponadto ok. 150 godzin zajęć z niemieckiego języka prawniczego w przypadku studentów Szkoły Prawa Niemieckiego we Wrocławiu. W Berlinie zajęcia merytoryczne z zakresu prawa polskiego obejmują także ok. 200 godzin wykładów. Liczba godzin zajęć z języka polskiego zróżnicowana jest w zależności od tego, z jakiego rodzaju kursów językowych korzystają studenci.

Studenci Szkoły Prawa Niemieckiego we Wrocławiu uczestniczą także w wykładach goszczących na Wydziale profesorów z Niemiec, co daje im moż-

liwość uzupełnienia wiedzy o zagadnienie niebędące przedmiotem programu Szkoły.

Przy opracowaniu programu studiów w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa duży nacisk położono na aspekt studenckiej współpracy oraz na praktyczne wykorzystanie zdobytej w ramach studiów uzupełniających wiedzy. Studenci Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa mają możliwość odbycia praktyk w kraju sąsiednim. W pierwszych latach działalności Szkoły, a więc jeszcze przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz w pierwszych latach członkostwa w organizacji praktyk zaangażowany był Konsulat Generalny RFN we Wrocławiu. Wówczas praktyki dla wszystkich polskich studentów organizowane były w tym samym czasie. Ponieważ praktyki trwały co najmniej jeden miesiąc, był to okres wakacyjny. Studenci odbywali praktyki w kancelariach adwokackich, sądach powszechnych różnych instancji, w sądach administracyjnych oraz instytucjach federalnych i instytucjach landu Berlin i Brandenburgia, np. w Federalnym Ministerstwie Sprawiedliwości, w Federalnej Izbie Adwokackiej, a także w Ambasadzie RP w Berlinie.

Przystąpienie Polski do UE znacznie ułatwiło studentom odbywanie praktyk. Obecnie studenci przy wyszukiwaniu miejsc praktyk nie są ograniczeni jedynie do terytorium Berlina i landu Brandenburgia. W znalezieniu miejsca praktyk pośredniczy, będące stroną umowy założycielskiej Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa, Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Prawników w Berlinie. Potencjalnymi praktykodawcami dla studentów Szkoły Prawa Niemieckiego są prawnicy zrzeszeni w Stowarzyszeniu. Studenci zainteresowani odbyciem praktyk w Niemczech mogą samodzielnie dokonać wyboru miasta, w którym Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Prawników stara się znaleźć dla nich odpowiadającą ich zainteresowaniom kancelarię, która przyjmie ich na co najmniej miesięczną praktykę. Tym samym studenci zyskali dużo większą swobodę zarówno co do wyboru miejsca, jak i czasu odbywania praktyk.

W okresie, w którym praktyki odbywały się w tym samym czasie i miejscu, czyli w czasie letnich wakacji w Berlinie, praktykom towarzyszyły dodatkowe spotkania z przedstawicielami różnych zawodów prawniczych w Niemczech. Była to dla studentów doskonała okazja do poznania systemu kształcenia prawników w Niemczech oraz zasad i możliwości dopuszczania polskich prawników do wykonywania niektórych zawodów prawniczych w Niemczech. Spotkania te organizowane były także przez Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Prawników.

Istotnym elementem studiów uzupełniających w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa były także wspólne seminaria tandemowe. Realizowały one jeden z podstawowych celów działalności wspólnej szkoły prawa — stwarzały możliwość bezpośredniej współpracy studentów z Polski i Niemiec. Zawarte w trakcie seminariów tandemowych znajomości studenckie z czasem przerodziły się także w przyjaźnie, a przede wszystkim w poważne kontakty zawodowe trwające do dziś. Tym samym seminaria tandemowe ze studenckiego forum wymiany wiedzy

i doświadczeń z zakresu prawa krajowego i obcego stały się platformą współpracy zawodowej prawników z Polski i Niemiec. W wymiar praktyczny tej współpracy wpisuje się zarejestrowane w Berlinie w styczniu 2013 r. stowarzyszenie absolwentów Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa⁷. Absolwenci skupieni w Stowarzyszeniu przyczyniają się w dużym stopniu do rozwoju aktywnej współpracy zawodowej prawników zajmujących się różnymi dziedzinami prawa i pracujących zarówno w indywidualnych kancelariach, jak i instytucjach państwowych, sądach oraz dużych przedsiębiorstwach gospodarczych i koncernach. Pamiętając o swoich całkiem niedawnych doświadczeniach studenta Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa, oferują obecnym studentom miejsca praktyk i pomoc w nawiązywaniu kontaktów zawodowych.

Seminaria tandemowe, do których organizowania Szkoła stara się powrócić, polegały na prezentacji przygotowanych przez studentów referatów. Studenci wspólnie — a więc w tzw. tandemach — przygotowywali referat na wybrany temat z dziedzin prawa będących przedmiotem programu studiów uzupełniających. Ważnym elementem przygotowywanych referatów było uwzględnienie aspektów prawnoporównawczych. Ponieważ zadaniem studentów było przygotowanie referatu dotyczącego prawa obcego — partner tandemowy służył pomocą w zakresie wiedzy, a także materiałów i aktów prawnych swojego prawa krajowego. Studenci konsultowali z sobą treść przygotowywanych referatów i prezentowali je wspólnie. Na seminariach tandemowych referaty lub wykłady wygłaszali także profesorowie goszczącego Wydziału Prawa Uniwersytetu Humboldtów oraz przedstawiciele państwowych instytucji odpowiedzialnych za kształcenie zawodowe prawników, np. członkowie komisji egzaminacyjnych przeprowadzających w Niemczech egzamin państwowy dla prawników. Seminaria tandemowe odbywające się w Berlinie zawsze łączone były ze spotkaniami z niemieckimi prawnikami praktykami, którzy zapoznawali studentów polskich i niemieckich z zakresem swojej pracy, niektórzy oferowali także miejsca praktyk. Dzięki wizytom w dużych przedsiębiorstwach prowadzących działalność zarówno w Niemczech, jak i w Polsce studenci mieli okazję poznać zakres pracy prawników prowadzących ich obsługę prawną. Studenci mieli także możliwość uczestniczenia w rozprawach sądowych i wizytowania jednego z największych zakładów karnych w Niemczech — Berlin-Moabit.

W trakcie każdego seminarium tandemowego odbywały się również wizyty w niemieckim Bundestagu i spotkania z posłami i ich asystentami. Studenci mieli nie tylko możliwość zwiedzenia budynków Bundestagu i sali plenarnej, ale także mogli porozmawiać o aktualnych dyskusjach i debatach toczących się w Bundestagu i poznać praktyczną stronę pracy deputowanego do parlamentu. Kilku studentów Szkoły Prawa Niemieckiego po ukończeniu studiów uzupeł-

⁷ Alumni-Verein der DPRS — Freunde und Förderer der Deutsch-Polnischen Rechtsschule e.V.; więcej informacji dotyczących działalności stowarzyszenia znajduje się na stronie www.ffdprs.de.

niających odbyło praktyki parlamentarne oferowane w ramach programu stypendialnego niemieckiego Bundestagu przeznaczonego dla osób z zagranicy⁸.

Studenci i absolwenci Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa uczestniczyli w dwóch konferencjach Szkół Prawa Niemieckiego zorganizowanych przez Uniwersytet Europejski Viadrina w marcu 2011⁹ i 2012¹⁰ roku. Na obydwu konferencjach grupa studentów z Wrocławia okazała się najliczniejszą spośród reprezentacji wszystkich uczestniczących w konferencji szkół prawa niemieckiego w Polsce. W ramach konferencji studenci wysłuchali wykładów dotyczących aktualnych problemów polskiego i niemieckiego prawa, wygłoszonych przez zaproszonych gości z Polski i Niemiec. Dużą popularnością wśród studentów cieszyły się workshopy prowadzone przez prawników — praktyków z polskich, niemieckich i międzynarodowych kancelarii. Studenci mieli do wyboru workshopy z zakresu różnych dziedzin prawa — w tym także prawa międzynarodowego i europejskiego, jak również transgranicznej współpracy polsko-niemieckiej, np. rozwiązywanie konfliktów, ochrona środowiska, rozbrojenie, europejskie prawo konkurencji, prowadzenie działalności gospodarczej przez podmioty zagraniczne w Polsce i w Niemczech, polsko-niemiecka współpraca gospodarcza, ochrona danych osobowych, prawo pracy czy prawo upadłościowe. Workshopy dały studentom możliwość zapoznania się z praktycznymi aspektami pracy prawników, jednocześnie były okazją do nawiązania kontaktów z potencjalnymi pracodawcami. Obecni na konferencji prawnicy oferowali także studentom praktyki.

W ramach konferencji Szkół Prawa Niemieckiego zorganizowany został dla studentów konkurs na najlepszy esej prawniczy. Laureatkami nagród, zarówno w roku 2011, jak i 2012 były studentki Szkoły Prawa Niemieckiego we Wrocławiu.

Absolwenci Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa obrali różne ścieżki kariery zawodowej. Dla wielu z nich studia obcego prawa w ramach wspólnej szkoły prawa stały się inspiracją do kontynuowania nauki prawa niemieckiego na studiach uzupełniających lub doktoranckich w Niemczech. Wielu zajęło się problematyką prawa niemieckiego i polskiego w ujęciu komparatystycznym w swoich pracach magisterskich i doktorskich. Duża część absolwentów pracuje obecnie w polskich i niemieckich indywidualnych kancelariach adwokackich oraz w dużych kancelariach o charakterze międzynarodowym, które prowadzą obsługę zarówno indywidualnych klientów, jak i znaczących na rynku międzynarodowym podmiotów gospodarczych z Polski i Niemiec.

Kilku absolwentów Niemiecko-Polskiej Szkoły Prawa od kilku lat pracuje w gronie wykładowców Szkoły Prawa Niemieckiego we Wrocławiu i Szkoły

⁸ Informacje dotyczące programu praktyk parlamentarnych niemieckiego Bundestagu dostępne są na stronie: www.bundestag.de/ips.

⁹ 25–27.03.2011 — konferencja na temat: „Europarecht in Polen und Deutschland”.

¹⁰ 23–25.03.2012 — konferencja na temat: „Europäisierung des Rechts”.

Prawa Polskiego w Berlinie. Prowadząc zajęcia, wykorzystują zarówno swoje doświadczenia z okresu studiów we wspólnej szkole prawa, jak i doświadczenia zawodowe, dzięki czemu mogą stale przyczyniać się do udoskonalania programu studiów.

W semestrze letnim 2015 roku studia uzupełniające w Niemiecko-Polskiej Szkole Prawa ukończyło 22 studentów dwunastego rocznika Szkoły Prawa Niemieckiego oraz 5 studentów jedenastego rocznika w Szkole Prawa Polskiego. Łącznie Niemiecko-Polską Szkołę Prawa ukończyły 323 osoby, z tego Szkoła Prawa Niemieckiego we Wrocławiu liczy 229 a Szkoła Prawa Polskiego w Berlinie — 94 absolwentów. Uroczystości wręczenia certyfikatów prawa niemieckiego i prawa polskiego odbywają się w Konsulacie Generalnym RFN we Wrocławiu i w Ambasadzie RP w Berlinie. Konsulat Generalny we Wrocławiu wspiera wspólny projekt Uniwersytetu Wrocławskiego i Uniwersytetu Humboldtów od początku jego istnienia.

Na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii we Wrocławiu Szkoła Prawa Niemieckiego jest najstarszą szkołą prawa obcego cieszącą się niezmiennie dużą popularnością wśród studentów i coraz częściej także osób niezwiązanych z Wydziałem. W październiku 2015 roku zakończona została rekrutacja — naukę w Szkole Prawa Niemieckiego rozpoczyna grupa 23 studentów czternastego rocznika i kontynuuje grupa trzynastego rocznika licząca 24 osoby.

GERMAN-POLISH LAW SCHOOL WROCŁAW–BERLIN

Summary

The German-Polish Law School is a joint project of the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław, the Faculty of Law of the Humboldt University of Berlin and the German-Polish Lawyers' Association (DPJV e.V.) based in Berlin. In the academic year 2002/2003 the German Law School began operating at the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław. One year later the Polish Law School was established at the Faculty of Law of the Humboldt University of Berlin.

The studies at the German-Polish Law School are supplementary. The programme lasts four semesters and concludes with obtaining the "German Law Certificate" in Wrocław, and the "Polish Law Certificate" in Berlin.

The programme of studies encompasses the following subject-matters: public law, civil law, labour law, economic law, as well as commercial law and the law of commercial companies. The students in Wrocław take part in an intensive course of legal German language. Moreover, the students have an opportunity to undertake traineeship in Polish and German law firms, enterprises and public institutions.